

Βιβλιοπαρουσίαση

ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ / ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΝΙΟΣ (επιμ.), «**Δικαιώματα των παιδιών: Προστασία παιδιών και εφήβων με έμφαση στα παιδιά σε κίνδυνο**», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, XII+202 σελ.

ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ / ΕΛΛΗ ΧΑΡΑΜΑΡΑ (επιμ.), «**Έμφυλες ανισότητες και δικαιώματα των γυναικών στη σημερινή Ελλάδα**», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2021, XIV+280 σελ.

Κυκλοφόρησαν μέσα στο 2021, από τις εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, οι δύο τόμοι με τα πρακτικά των εργασιών του πρώτου (1-2.11.2019) και του δεύτερου (2-4.12.2020), αντίστοιχα, «Φόρουμ Θεσσαλονίκης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα». Ο πρώτος τόμος είναι αφιερωμένος στα δικαιώματα των παιδιών, ενώ ο δεύτερος στα δικαιώματα των γυναικών και στις εις βάρος τους ανισότητες. Ας σημειωθεί ότι σε λίγους μήνες θα κυκλοφορήσει, και πάλι από τις εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, ο τόμος με τα πρακτικά των εργασιών του τρίτου φόρουμ που πραγματοποιήθηκε στις 25 και 26 Νοεμβρίου 2021 και είχε ως θεματική του τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Το «Φόρουμ Θεσσαλονίκης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» διοργανώνεται σε ετήσια βάση με πρωτοβουλία του Κέντρου του Α.Π.Θ. για τον Ευρωπαϊκό Νομικό Πολιτισμό (Κ.Ε.Νο.Π.) με τη συνεργασία και αρωγή φορέων της συμπρωτεύουσας. Το Κ.Ε.Νο.Π. αποτελεί μονάδα του Α.Π.Θ. ελεγχόμενη από τη Σύγκλητο και συνδεδεμένη λειτουργικά με τη Νομική Σχολή. Σκοπός του είναι η ανάπτυξη δράσεων μέσω των οποίων θα εμπεδωθεί στις συνειδήσεις των Ελλήνων πολιτών ότι η συμμετοχή τους στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι συνεπάγεται τη συμπόρευση με τους πολίτες των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κρατών κάτω από μια κοινή σκέπη και υπό το φως κοινών αξιών. Η απόφαση μία από τις δράσεις αυτές —η πλέον εμβληματική ίσως— να αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα ήταν επομένως αναμενόμενη, καθώς, όπως σημειώνει στην εισαγωγή του πρώτου τόμου ο Πέτρος Στάγκος, πρόεδρος του Δ.Σ. του Κ.Ε.Νο.Π. και ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ., «[δ]εν υπάρχει πιο γνήσια, πιο ζωογόνος αξία, ικανή να συσπειρώσει σε αλληλοκατανόηση και συμπόρευση τους ανθρώπους, από τα δικαιώματα του ανθρώπου, με την οικουμενικής εμβέλειας νοηματοδότηση της ζωής» που η έννοιά τους περιέχει.

Αν και σαφώς προσανατολισμένο στη μελέτη ενός προνομιακού για τη νομική επιστήμη πεδίου, των αξιών που βρίσκονται στη βάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του δικαίου της, το Κ.Ε.Νο.Π. μεριμνά ώστε οι δράσεις του να είναι, αφενός, πολυθεματικές και διεπιστημονικές και, αφετέρου, ανοικτές στην κοινωνία των πολιτών, η ενεργός συμμετοχή της οποίας κρίνεται απαραίτητη για την επιτυχία του όλου εγχειρήματος. Οι κεντρικές αυτές επιλογές, απόρροια της εκπεφρασμένης βούλησης του Δ.Σ. του Κέντρου για προώθηση ενός γόνιμου και, κατά το δυνατόν, διαρκούς διαλόγου μεταξύ των διάφορων επιστημονικών κλάδων, μεταξύ επιστήμης και κοινωνίας, μεταξύ θεωρίας και (πολιτικής) πράξης, αντανακλώνται στα πρόσωπα που προσκαλούνται να λάβουν μέρος ως εισηγητές στο «Φόρουμ Θεσσαλονίκης

για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» και, κατ' επέκταση, στη δομή και το περιεχόμενο των δύο τόμων που παρουσιάζονται στο παρόν σημείωμα.

Ο πρώτος τόμος, αναφέρθηκε ήδη, είναι αφιερωμένος στα δικαιώματα των παιδιών, κινείται δε σε τρεις άξονες. Πρώτος άξονας, η θεσμική προστασία των παιδιών στην εθνική και ευρωπαϊκή της διάσταση. Αναλύονται η αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού όπως κατοχυρώνεται στα διεθνή κείμενα και στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη και του Δικτύου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αλλά και η μεθοδολογία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα δικαιώματα αυτά. Στους συγγραφείς των σχετικών εισηγήσεων συγκαταλέγονται η Μ.-Α. Κωστοπούλου, Πρόεδρος της Διευθύνουσας Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Θ. Κουφονικολάκου, Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και η Α.-Ε. Μπάκα, Επιστημονική Συνεργάτρια της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Δεύτερος άξονας, η προστασία των πλέον ευάλωτων παιδιών. Ως τέτοια θεωρούνται, ιδίως, οι ανήλικοι παραβάτες, τα παιδιά θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα παιδιά με αναπηρία, οι τρανς, φυλοδιαφορετικοί και ίντερσεξ έφηβοι. Οι Α. Καραγιαννίδου, Εισαγγελέας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, Φ. Ζαφειροπούλου, Μέλος της Εκτελεστικής Γραμματείας της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, και Μ. Γαλανού, Πρόεδρος του Σωματείου Υποστήριξης Διεμφυλικών, είναι μερικοί μόνον από τους συγγραφείς των εισηγήσεων που φωτίζουν τα συγκεκριμένα θέματα. Τρίτος άξονας, τα δικαιώματα των παιδιών εν μέσω της συνεχιζόμενης προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης. Πράγματι, οι ανήλικοι πρόσφυγες και μετανάστες συνιστούν μια επί μέρους κατηγορία ευάλωτων παιδιών η οποία, εξαιτίας του μεγέθους της, αξίζει ειδικότερης προσοχής. Τις δικές τους οπτικές, εμπειρίες και ανησυχίες καταθέτουν, μεταξύ άλλων, η Δ.-Μ. Μιχαηλίδου, Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, η Ι. Πανδύρη, Υπεύθυνη των Δομών Φιλοξενίας Ασύνοδευτων Ανηλίκων της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης ΑΡΣΙΣ, και η Χ. Παπάζογλου, Υπεύθυνη του Τομέα Προστασίας του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στη Θεσσαλονίκη.

Ο δεύτερος τόμος, για τα δικαιώματα των γυναικών και τις έμφυλες ανισότητες στη σημερινή Ελλάδα, κινείται επίσης σε τρεις άξονες. Αρχικά, εξετάζεται η παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών στον εργασιακό τομέα. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στις ανισότητες στον χώρο των επιχειρήσεων (Σ. Κουνενάκη-Εφραίμογλου, Πρόεδρος του Εθνικού Επιμελητηριακού Δικτύου Ελληνίδων Γυναικών Επιχειρηματιών, Α. Τσαλταμπάση, Πρόεδρος του Συνδέσμου Επιχειρηματιών Γυναικών Ελλάδος) και στις επιπτώσεις των επαναλαμβανόμενων lockdowns που επιβλήθηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας (Α. Κοτζάμπαση, Καθηγήτρια στη Νομική Σχολή του Α.Π.Θ.). Ακολουθεί μια πολυεπίπεδη προσέγγιση του φαινομένου της έμφυλης βίας εναντίον των γυναικών. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εισηγήσεις με αντικείμενο την ιστορία του φαινομένου (Α. Ζήση, Καθηγήτρια στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου), τα δύσκολα μεθοδολογικά ζητήματα τα οποία θέτει η μελέτη του (Α. Τσίγκανου, Διευθύντρια Ερευνών στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών), την ενδοοικογενειακή βία και τις «γυναικοκτονίες» (Κ. Πετρούλακη, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικτύου κατά της Βίας, ομάδα μελών της φοιτητικής ένωσης ΦΥΛ.ΙΣ.), την έμφυλη βία εναντίον των αιτουσών άσυλο (Χ. Καραγιαννοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια στο Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, Ζ. Τσιριγώτη, Αντιστράτηγος ε.α. της Ελληνικής Αστυνομίας) και την

έμφυλη βία εναντίον των γυναικών Ρομά (Μ. Δήμου, Μέλος Συλλόγου Γυναικών Ρομά Δενδροποτάμου). Η τελευταία ενότητα περιλαμβάνει μια σειρά συμβολών γύρω από τη διαμόρφωση και την αναπαραγωγή σεξιστικών στερεοτύπων στη γλώσσα. Μνημονεύουμε ως πλέον αντιπροσωπευτικές τις εισηγήσεις με θέμα την έμφυλη (κοινωνιο)γλωσσική απαξίωση (Μ. Μακρή-Τσιλιπάκου, Ομ. Καθηγήτρια του Τμήματος Αγγλικής Φιλολογίας του Α.Π.Θ.) και τη γλώσσα του δικαίου στον ελληνικό νομικό πολιτισμό (Α.-Μ. Κώνστα, Επίκ. Καθηγήτρια στη Νομική Σχολή του Α.Π.Θ.). Αξίζει, τέλος, να αναφερθεί ότι ο τόμος ανοίγει με χαιρετισμούς του Ν. Παπαϊωάννου, Πρύτανη του Α.Π.Θ., και της Μ. Συρεγγέλα, Υφυπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, και κλείνει με συμπεράσματα της Ε. Σαχπεκίδου, Καθηγήτριας στη Νομική Σχολή του Α.Π.Θ.

Από την προηγηθείσα σύντομη και εκ των πραγμάτων αποσπασματική επισκόπηση της δομής και του περιεχομένου τους, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι δύο τόμοι ανταποκρίνονται —και μάλιστα με το παραπάνω— στους στόχους τους οποίους έθεσε το Κ.Ε.Νο.Π. όταν αποφάσισε την ετήσια διοργάνωση του «Φόρουμ Θεσσαλονίκης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα» και, εν συνεχεία, την έκδοση των πρακτικών των εργασιών του. Νομικοί, πολιτικοί επιστήμονες, κοινωνιολόγοι, γλωσσολόγοι και —εξαιρετικά σημαντικό αυτό— εκπρόσωποι οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών αξιοποίησαν το βήμα που τους προσφέρθηκε προκειμένου να εκθέσουν, καθένας με τον δικό του τρόπο, τις σκέψεις και τους προβληματισμούς τους γύρω από ορισμένες κρίσιμες πτυχές της προστασίας των ανθρώπινων δικαιωμάτων στη χώρα μας, για τις αδυναμίες του ισχύοντος νομικού και ευρύτερου θεσμικού πλαισίου, για το πώς ακριβώς έχει η κατάσταση στο πεδίο, για το ποια μέτρα θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωσή της, για τις, συχνά βαθιά ριζωμένες και με ισχυρούς πολιτικούς εκφραστές, κοινωνικές αντιστάσεις στη λήψη των μέτρων αυτών.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι αμφότεροι οι τόμοι διακρίνονται για την καλαισθησία τους: τα εξώφυλλά τους κοσμούν έργα του εικαστικού Ι.-Α. Πρώιου.

Δημοσθένης Λέντζης

Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.
